

แนวโน้มของจริยธรรมในวรรณคดีคำสอนประเภทรอยกรอง
ช่วงก่อนได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตะวันตก

จากการศึกษาวรรณคดีคำสอนประเภทรอยกรอง ช่วงก่อนได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรม
ตะวันตก ทั้ง ๑๐ เรื่อง คือ

๑. สุภามิตพระร่วง
๒. โคลงทศรถสอนพระราม
๓. โคลงพาดีสอนน้อง
๔. โคลงราชสวัสดิ์
๕. กถาสนทนาคำฉันท์
๖. สุภามิตสอนหญิง
๗. เพลงยาวถวายโอวาท
๘. สวัสดิรักษา
๙. โคลงโลกนิติ
๑๐. อิศริญาณานาธิ

พบว่าในวรรณคดีคำสอนทั้ง ๑๐ เรื่องดังกล่าว มีเนื้อหาที่กล่าวถึงสิ่งที่ดีควรประพฤติและไม่
ควรประพฤติอย่างละเอียด ตามฐานะและบทบาทของแต่ละบุคคลที่แตกต่างกันในสังคม ซึ่งผู้วิจัยได้
จัดหมวดหมู่ของจริยธรรมตามฐานะและบทบาททางสังคมที่เกี่วข้องการสอน เพื่อจะให้เห็นแนวโน้ม
ในวรรณคดีคำสอนโดยบังเอิญ โดยแบ่งออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑. จริยธรรมสำหรับผู้ปกครอง
๒. จริยธรรมสำหรับคนทั่วไป
๓. จริยธรรมสำหรับผู้ชาย
๔. จริยธรรมสำหรับผู้หญิง

แนวโน้มของจริยธรรม หมายถึง ความโน้มเอียงทางจริยธรรมในค่านิยมใดค่านิยมหนึ่ง ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากการกล่าวซ้ำๆ ซึ่งคำสอนดังกล่าวเป็นเรื่องสำคัญที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดและความเป็นอยู่ของคนในสังคม

จากการศึกษาแนวโน้มของจริยธรรมในวรรณคดีคำสอนทั้ง ๑๐ เรื่อง ได้จัดหมวดหมู่ของจริยธรรมตามฐานะและบทบาททางสังคม ซึ่งสรุปเนื้อหาในแต่ละเรื่องที่ได้จากการศึกษาในบทที่ ๓ ดังนี้

๑. สุภาพนิทพระร่วง

- ๑.๑ จริยธรรมที่เป็นหลักปฏิบัติสำหรับตนเอง
- ๑.๒ จริยธรรมสำหรับคนทั่วไปที่ฟังปฏิบัติของคนที่มีฐานะเสมอกัน คือ มิตร
- ๑.๓ จริยธรรมสำหรับคนทั่วไปที่ฟังปฏิบัติของคนที่มีฐานะต่างกัน
 - ๑.๓.๑ จริยธรรมสำหรับคนทั่วไปที่ฟังปฏิบัติของผู้ปกครอง
 - ๑.๓.๒ จริยธรรมสำหรับคนทั่วไปที่ฟังปฏิบัติของครูอาจารย์
 - ๑.๓.๓ จริยธรรมสำหรับคนทั่วไปที่ฟังปฏิบัติของญาติและผู้ใหญ่

๒. โคลงทศรถสอนพระราม เป็นจริยธรรมของผู้ปกครองที่ฟังปฏิบัติ
๓. โคลงพาดสีสอนน้อง เป็นจริยธรรมของผู้ปกครองที่ฟังปฏิบัติ
๔. โคลงราชสวัสดิ์ เป็นจริยธรรมของผู้ปกครองที่ฟังปฏิบัติ
๕. กถาสนทนองค้ำฉันท เป็นจริยธรรมสำหรับผู้หญิง
๖. สุภาพนิทสอนหญิง เป็นจริยธรรมสำหรับผู้หญิง
๗. เพลงยาวถวายโอวาท เป็นจริยธรรมสำหรับผู้ปกครองที่ฟังปฏิบัติ
๘. สวัสดิ์รักษา เป็นจริยธรรมสำหรับผู้ชาย
๙. โคลงโลกนิติ

๙.๑ จริยธรรมสำหรับคนทั่วไป

- ๙.๑.๑ จริยธรรมที่เป็นหลักปฏิบัติสำหรับตนเอง
- ๙.๑.๒ จริยธรรมสำหรับคนทั่วไปที่ฟังปฏิบัติของคนที่มีฐานะเสมอกัน คือ มิตร

- ๔.๑.๓ จริยธรรมสำหรับคนทั่วไปที่พึงปฏิบัติต่อบุคคลที่มีฐานะต่างกัน
- ๔.๑.๓.๑ จริยธรรมของคนทั่วไปที่พึงปฏิบัติต่อครูอาจารย์
- ๔.๑.๓.๒ จริยธรรมของคนทั่วไปที่พึงปฏิบัติต่อญาติและผู้ใหญ่
- ๔.๒ จริยธรรมสำหรับผู้ปกครอง
- ๔.๒.๑ จริยธรรมของผู้ปกครอง (ข้าราชการ) ที่พึงปฏิบัติต่อพระเจ้านครินทร์
- ๔.๒.๒ จริยธรรมของผู้ปกครองที่พึงปฏิบัติต่อข้าทาสบริวาร
- ๔.๓ จริยธรรมสำหรับผู้ชาย
- ๔.๔ จริยธรรมสำหรับผู้หญิง
- ๔.๔.๑ จริยธรรมสำหรับมีชามารกาที่พึงปฏิบัติต่อบุตร
- ๔.๔.๒ จริยธรรมของบุตรที่พึงปฏิบัติต่อบิดามารกา
- ๔.๕ จริยธรรมที่เป็นคำสอนเกี่ยวกับลักษณะธรรมชาติของมนุษย์
- ๔.๖ จริยธรรมที่เป็นคำสอนสั่งจรรยาตามแนวคิคุพุทธศาสนา
๑๐. อิศริยานามานิต
- ๑๐.๑ จริยธรรมสำหรับคนทั่วไป
- ๑๐.๑.๑ จริยธรรมที่เป็นหลักปฏิบัติสำหรับตนเอง
- ๑๐.๑.๒ จริยธรรมของคนทั่วไปที่พึงปฏิบัติต่อบุคคลเสมอกัน คือ มิตร
- ๑๐.๑.๓ จริยธรรมของคนทั่วไปที่พึงปฏิบัติต่อบุคคลที่มีฐานะต่างกัน คือ
- ผู้ปกครอง
- ๑๐.๒ จริยธรรมสำหรับผู้หญิง
- ๑๐.๓ จริยธรรมที่เป็นคำสอนสั่งจรรยาตามแนวคิคุพุทธศาสนา

จริยธรรมสำหรับผู้ปกครอง

จริยธรรมสำหรับผู้ปกครอง หมายถึง ข้อควรประพฤติปฏิบัติและข้อควรระวัง สำหรับผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองบ้านเมือง ซึ่งหมายถึง พระราชา พระบรมวงศานุวงศ์ ตลอดจนข้าราชการ (ปรีชา ช่างขวัญยืน ๒๕๒๐ : ๑๑๖)

วรรณคดีคำสอนช่วงก่อนได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตะวันตกที่กล่าวถึงจริยธรรมของผู้ปกครองมีดังนี้

๑. โคลงทศรถสอนพระราม
๒. โคลงพาดีสอนน้อง
๓. โคลงราชสวัสดิ์
๔. เพลงยาวถวายโอวาท
๕. โคลงโลกนิติ

แนวโน้มของจริยธรรมสำหรับผู้ปกครอง

๑. พระเจ้าแผ่นดินควรปกครองบ้านเมืองด้วยความเอาใจใส่ ดูแลทุกข์สุขของประชาชน

เจ้ารักษารามฎร เดียง
ใหญ่สุขศรีปรีทิม
เสมอบุรีนทรอินทรอุคม
อาสาจจธรรมถนไน

บุรีรมย
ชอมไซ
พรหมเมศ
เทียบเทพระมุดมวด
(โคลงทศรถสอนพระราม)

ราชาธิราชนอม
อำมาตย์เป็นมรรทัก
ฝูงรามฎรอยู่ศรีสวัสดิ์
เมืองคังนไลศแล

ไนสัคย
ถองเท
ทุกเมื่อ
ไพร่ฟ้าเปรมปรีดี
(โคลงโลกนิติ)

๒. ข้าราชการทอมีความจงรักภักดีต่อพระเจ้าแผ่นดิน เป็นคำสอนที่ให้ข้าราชการ
ตลอดจนทหารทั้งปวง ให้มีความจงรักภักดีต่อพระเจ้าแผ่นดิน อักษรบิไซจนตัวตาย ซึ่งแสดงถึง
แนวคิดในคานความจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์อย่างมั่นคง

รักเจ้าจงรักให้	เป็นยุคิ ธรรมนา
ทานเคี้ยคอบยาควรประทุษ	เทาเผา
จงมีภักดีคุด	โสนิต นันนา
มันบ่จิกจากเจ้า	จิกนั้นคงตรง
อาสาเจ้าทอดาน	กัวตาย
ขันรับอาสานาย	หยอนนั้น
อาสาศึกแมยาย	อบายอ ทอนา
สามดิงแทลอมัน	ชั่วฟ้าดินทม
อาสาศึกสุไป	เสร์งาน
ตนจักตายเอาอาน	บิตไว้
จึงนับว่า เป็นทหาร	หายาก
ฉลองพระคุณเจ้าให้	ทานเลี้ยงบ่ารุง
	(โคลง โลกนิติ)
สององคจงรักถวาย	ภักดี
เป็นทาสบาทจักรี	เลิศล้ำ
องคตยขยงศิริ	เสมอ เนตร
อาหลานทานเพิงปลำ	ปลุกโองประโลมกัน

สวามิภักดิ์รวมเจ้า
 แดจตุรภุชวิมล
 ทานเคียบคอยาเคียบกถ
 คังคอทรยศเขา

ชมพู
 คำเขา
 โภยโทษ
 เขตแควนประดมสนอง
 (โคลงพาดสีสอนนอง)

จงรักภักดีด้อมเดิยา
 พระสยามภูษานการ
 เสมอวาตะพะพาน
 แปลไปลในดมเกล้า

กรามกราน
 กายเกล้า
 รุกขชาติ
 ลอนนอมประเนนเอน
 (โคลงราชสวัสดิ์)

ผู้ใดในชื่อชรอง
 ณคุงรักษาพิภพมถวิล
 จงใจในรินทรบัน
 คำวิริการเขา

ประนิทิน
 ใฝ่เฝ้า
 นรนาถ
 คำคลุมแสงผล
 (โคลงโลกนิติ)

๓๐ ไทหนันเขาเฝ้าพระเจ้าแผ่นดิน

เฝ้าแทนเสนเสนทวย
 ธิบดินทรบันรชวงศ
 ชบาคิดจะนิทรปลง
 วาสุนกุศช เกมมเขา

ใจจง
 กายเกล้า
 ยาวยัด
 คำคุมตะคุยนอน
 (โคลงพาดสีสอนนอง)

หนึ่งไซ้ในเมื่อเช้า
 แจงจกพหน้าคำ
 อยาทางทางสะเพื่อเม่า
 พิณฑุมุดคี่รอม

จงจำ
 ดถอย
 กดเก็ยจ
 สิ่งไซ้ในการ
 (โคลงพาดีสอนเอง)

๔. ไม่ควรรับประทานอาหารมากเกินไปก่อนเช้าเฝ้า

หนึ่งไซ้อยาไผ่ฟุ้ง
 โลกดูอาหาร
 อยากินพประมาณวาน
 คุนแสงแสงศรชรวง

กระยาหาร
 ห้ทอง
 ประมวลกอน
 โลกแกดง เกลาเจลา
 (โคลงราชสวัสดิ์)

เมื่อเช้าเฝ้าเชาคำกลอย
 จงยอมออกมกระยาหาร
 อยากินเสร์จประมาณ
 เกลืออกกวณวนทองไต

สกตกาล
 หมอมไว
 ประมูลขนาด
 ยากยายในวัง
 (โคลงพาดีสอนเอง)

๕. ไม่ควรแต่งกายหรูหราเช้าเฝ้า

เฝ้าไทลยาไคคา
 อยาแดงนงนอยนง
 ี่ทางกลางโรงปลง
 ณโรงคัลบันไคคอม

โองค
 นอมนอม
 ผดงอาคม
 อยาไคสามตตาม
 (โคลงพาดีสอนเอง)

อยา๑น๑จ๑ท๑ง๑ท๑ค๑ท๑ง
 พ๑ะ๑เ๑ย๑สุ๑คน๑ท๑ร๑ศ๑ร๑ร๑พ
 อย๑า๑ส๑ว๑ง๑แ๑ก๑ล๑ง๑ เ๑ก๑ลา๑ค๑น๑เ๑
 ป๑ระ๑ค๑บ๑ป๑ระ๑ค๑า๑ภ๑ร๑ณ๑ใ๑

บ๑น๑ท๑น๑
 ล๑บ๑ไ๑
 ก๑ล๑อ๑ย๑ก๑ด๑น๑
 เ๑เ๑ง๑ฟ๑ง๑อ๑ย๑า๑ห๑ว๑ง
 (โ๑ค๑ล๑ง๑ร๑า๑ช๑ส๑ว๑ส๑ก๑)

๖. ใ๑ห๑ส๑ำ๑ร๑ว๑ม๑ก๑ร๑ิ๑ย๑า๑ใ๑น๑เว๑ลา๑เช๑า๑เ๑า๑เ๑า

ท๑น๑ง๑ใ๑น๑ใ๑เ๑เ๑า๑ท๑า
 ร๑อ๑ง๑ร๑า๑ช๑า๑ส๑น๑จ๑ม๑น๑
 โ๑ค๑ย๑ค๑ุ๑ด๑ส๑น๑ท๑ร๑า๑น๑
 ส๑ง๑บ๑ เ๑ส๑ง๑ม๑ เ๑เ๑ย๑ม๑า๑ค๑ม๑ร๑อ๑ย
 พ๑ง๑ร๑ะ๑น๑บ๑ค๑บ๑ เ๑เ๑อ๑ง๑ม๑า๑ย
 เ๑ส๑ง๑ม๑ส๑ง๑บ๑ก๑บ๑ส๑ร๑ว๑พ๑ม๑
 ส๑ุ๑จ๑ร๑ิต๑ป๑ระ๑ค๑น๑ร๑ัฐ๑ป๑ระ๑ค๑น๑ค๑ร๑
 น๑จ๑ค๑ำ๑ร๑ง๑อ๑า๑ค๑ม๑ล๑น๑
 น๑ง๑จ๑ค๑ร๑ง๑ท๑ณ๑ม๑ฐ๑ี๑ท๑า
 อ๑ย๑า๑ เ๑ห๑ล๑อ๑ม๑แ๑ล๑แ๑ร๑ป๑ร๑า๑น๑
 อ๑ย๑า๑ค๑ด๑ิ๑ก๑จ๑ทำ๑ท๑า๑น๑
 ร๑ะ๑ว๑ง๑ระ๑ว๑ไ๑เ๑เ๑ด๑เ๑็๑ย๑
 พ๑ง๑จ๑ิต๑ส๑ถ๑ิต๑ค๑ง๑ท๑อ
 น๑ุ๑ส๑บ๑ท๑พ๑จ๑ม๑น๑
 ค๑อ๑ย๑ใ๑น๑ใ๑เ๑ส๑ว๑ง๑ห๑า๑ร
 อ๑ย๑า๑ป๑ระ๑มา๑ท๑ป๑ระ๑มา๑น๑การ๑ใ๑

ส๑ถ๑ิต๑ส๑ถ๑า๑น๑
 ส๑น๑ช๑อ๑ย
 ป๑ร๑า๑โ๑ม๑ท๑ย๑
 เ๑เ๑ย๑ม๑ฐ๑ี๑ร๑ิ๑ย๑า
 อ๑น๑ท๑ร๑ี๑ย๑
 ก๑ด๑ว๑น๑
 ค๑ุ๑ณ๑เ๑ล๑ี๑ศ๑
 เ๑ล๑ี๑ศ๑ว๑ไ๑น๑น๑ด๑
 บ๑ง๑ค๑ว๑ร๑
 เ๑เ๑ย๑ง๑ เ๑เ๑็๑ย๑
 น๑ั๑น๑น๑เ๑น๑ท๑
 อ๑ิ๑ร๑า๑ช๑ใ๑น๑เ๑น๑น๑แ๑ว๑ง
 ท๑ร๑ง๑ข๑า๑ร๑
 ท๑า๑น๑ไ๑
 ส๑ุ๑น๑า๑ท๑
 โ๑ม๑ห๑ะ๑ค๑ด๑ี๑ม๑ช๑ละ๑เช๑ลา
 (โ๑ค๑ล๑ง๑ร๑า๑ช๑ส๑ว๑ส๑ก๑)

แพ่นนักมัทกมอญา
 ชายชาวอยากลับกลาย
 อยาหันผันผวยหมาย
 ตั้งจิตนิจในชา

เงยหงาย
 กอดอกหนา
 ซดกชลุย
 อยากแลงกลางสนาม
 (โคลงพาดีสอนนอง)

เผ่าทาว เข็มเสททวย
 เขาสูงสงครามฉึก
 ทรงครรรณแอฟานิช
 บัดขึ้นบัคเศราทนา

ยาพิณ
 ไซชา
 เขี้ยวทอง ชเลนนา
 กลาวไถดความตาย
 (โคลงโลกนิติ)

เผ่าทาว ไทอยาพรนง

...
 (สุภานิตพระร่วง)

๗. รุกข์จักเขาเผ่าในที่อันสมควร ไม่ไถลหรือไถลจนเกินไม่

นัยหนึ่งพึง เผ่าทาว
 อยากไถลนักศักดิ์ศรี
 ทะนงจะจงมี
 อยากไถลนัยเนตรให้

นฤบดี
 ทานไท
 ทวีโทษ
 นเรนทรพรอมตามถึง
 (โคลงพาดีสอนนอง)

หนึ่งไนไผ่เผ่าเจ้า
 ไถลไถลในเสียรสถาน
 เอกกิจจิตประมาณการ
 จิตจำนงจงแทน

จักรพาด
 เข็มแบ
 พึงผอน
 แทกลายคลึงกะนึ่ง
 (โคลงราชสวัสดิ์)

๘. ไหฺรจกัทสูงทีทำ วาญตัวในสมกับฐานะ

ครันสนิทธิคเชอแลว	บคิพาด
จักใช้ใญ่คุดสถาน	ลัดถอย
เห็นจรตกจะกลการ	จงทว
จักแสดงแคงพจนรอย	เลหเลียวเคียงษา
ทานไรไคปกลอง	ชรดิเนทร
เป็นนิกวารไกรในกิน	ทวินี
มิไจโนเวาพิเช	กระบิลชาติ
ทั้งสองสนองคำ	ชกบเจ้าเจียมตน
อนึ่งอาสาธิราชไท	ทรงธรรม
ทองสุกมุกดาสรพร	กองแกว
กระหนกรัตนจารัศวรรม	โอกาส
ออย่าเป็นต้นเลนแลว	ลาวคองทรวงอร
ทางไคไปแพมทอง	เทียบฉนวน
ออย่าไคไคไม่บังควร	ไคเตา
ที่ขมัญจรจวม	นัยนเนตร
จำพจนฉะมีเพา	สีพมวดยาจร
	(โคองพาลีสนนอง)
เคียงคังคังไวอยา	เถลิงกาย
แพนทองฉองพรรมราย	เพริคแพรว
ขององคพงศสุทศาย	กนิรโลก
อยานังจังไรแลว	เสนีย์ครายรังแสดง

อาสน์นัสนรพเลิศล้ำ
 ครอบการสารมาลัย
 ย่างแยงเกรงศักดิ์ไทร
 ขจรนเขร่งแดงคูกงเทา

สกลไทร
 ขอบเซา
 ภูขนาด
 ฐิพนมายบวงสรวง
 (โคลงราชสวัสดิ์)

๙. ห้ามทำชู้กับบาทบริจาริกาของพระเจ้าแผ่นดิน รวมทั้งมวงควยสายตาพะโถม

นักสนมกรมชะแมมแมน
 นางในไขษุณดยพรอน
 เป้าไทรทรงธรรม
 ออย่าไผ่ในเสนหคดอย

สาวสวรรค
 แนนอย
 ธิปราช
 เนตรเดี่ยวเดี่ยวแสง
 (โคลงพาดีสอนนอง)

หนึ่งสนมบรมราชทั้ง
 ฟิงผายบายเมื่อนไกล
 บมิควรรเสนอใจ
 ออย่าเฉดิอเผื่อจิตไว

นางใน
 ออย่าไกล
 มิทรภาพ
 มุงมวยเดี่ยวสกนช
 (โคลงราชสวัสดิ์)

๑๐. ออย่าโลกเอาทรัพย์ของแผ่นดิน รวมทั้งพระราชทรัพย์ควย

หนึ่งของกองโกศไว้
 ออย่าคิพิดแสงหวัง
 เอาออกนอกคลังวัง
 ออย่าไค้ใจเงื่อม

ในคลัง
 อจเขอม
 แรงโทษ
 เงื่อนรายสลายคุณ
 (โคลงพาดีสอนนอง)

หนึ่งทรัพย์สินนี้เองไว้
 อยาประสงคจ่านงหวัง
 อยาคิมกเมือนมั่ง
 อยาแมงแมลงลักให้

ในคลัง
 หวังได้
 แสงโลก
 ประโยชน์เมืองอาทมางค์
 (โคลงราชสวัสดิ์)

เบิกทรัพย์สินวันละมาพื้อ
 นายหนึ่ง เลี้ยงหยักชา
 สองสามสี่นายมา
 มั่งทรัพย์สินสวนถวน

มั่งสา
 ไปอวน
 กำกับ กั้นแธ
 บาทสิ้นเสื่อตาย
 (โคลงโลกนิติ)

๑. ให้เกรงกลัวพระราชอาญา ขอนรับพระบรมราชโองการควยดี ไม่โต้แย้ง โกรชเคือง

ภักดีจงอยาเคียด
 เจ้าเคียดคอยาเคียดคอม
 อยาปองภัยตอทาว

นอนบมใจใส่สุทนต์
 (สุภานิตพระร่วง)

นำเรอเซอชาติเซอ
 ในองค้อครจักรพาด
 เมือเขื่อนเขื่อนโองการ
 เมื่อนอบกอปรการแผว

ใจสาร
 เลิศแลว
 สึงหนาท
 ผองนำในเสมด
 (โคลงราชสวัสดิ์)

อยาคิตวาสนิททา
 อยาพูลทัตพจนรอน
 ยำเยง เกรงศักคิธร
 ถึงสถานมานจิตกั
 ฆบคินทรป็นเกลา
 ไทรภพจบโลกา
 เกรงพจนบทอาชญา
 เป็นนิจกิจการแมน

ทรวงศร
 ยอขง
 นินาด
 แตนอนประณมถวาย
 อมุธษา
 เขตแควน
 นรนาถ
 ฐิพมายควรสนอง
 (โคลงพาดีสอนนอง)

๑๒. ไทรักษาาจาสัตย

ถึงรอยปี่มิไคมาค้อยาแปลก
 เชนางอกออกไบบิไคคั้น
 ขอพระองคทรงยศเหมือนคชบาท
 ระมัดไอบนู่ไปรคไให้พระทัยจำ

ไทเหมือนแรกเริ่มตรัสไมเช็ดชื่น
 จึงจกยื่นปีกยาวคังกลาวคำ
 อยาไให้พลาดหลังเทาการวอดำ
 จะเลิกดำลอบฟ้าสุธาด้ย
 (เพลงยาวถวายโอวาท)

อันหนึ่งพรอมสิ่งซึ่ง
 บรรทคคคณจงตรง
 ทยค้ำอมฤคยง
 สัตยั้งคังศรีงแนว

ค้ำคง
 ลิวแลว
 ป็นขนาด
 ผนงชนเสนอสมาน
 (โคลงราชสวัสดิ์)

สรรพสิ่งจริงแจ้ง
อยาหุลประมุขกลกิจ
มังคมบรมอิศ
... (คณมบัลล)

หุลพิศ
เคลือบไคค
ศวรรราช
เรงรุททหยางค
(โคลงพาลีสอนนง)

๑๓. ไหระมัทระวัง เรื่องการผูกजा และการกรามมังคมหุล

แนนตูกใจไวควยปากไมจากองค
อันออยतालหาวเดินแฉวสินชาก
แนน เจ็บอนหนึ่แฉนจะแคนคคลาย
จะรักขังทงดินเพราะดินพลอด

อุตสาทรงสืบสร้างทางไมตรี
แกลมปากหวานหูไมรูหาย
เจ็บจนตายนั้นเพราะเห็นให้เจ็บใจ
เป็นอยางบอกแฉวพระองคอบาสงสัน
(เพลงยาวถวายโอวาท)

หุลพิศกิจแจ้งชัด
คอยคูเมอภูวไนย
แปรผันมัตตุรไต
จิงคอยชะรอยเคิมแค้น
ชอบหุลมุดเหตุนี้
มิชอบประกอบลาคร
เกรงนเรนทรสุร
หุลหยางคหนางทมนตง
หนึ่คอยชะลอบเลให้
สิงหนาทอจไตถาม
หุลพิศกิจถลความ
อษาชานการ เบานอย

ประการใด
ยอสงแยม
สิงหนาท
เมือทาวสุขสานค
จิงหุล
หุลคยง
เคองคอง
แตรอนสกันชกรม
เรืองราม
ถิดถาม
คามลัดคย
เนอง เนอกคิตรง
(โคลงพาลีสอนนง)

มีพจนมพจน์แมง	วาจา
เอมอรตวัจนกตา	ถัดวาน
ไพเราะเสนาะเสนาหา	มฤตฺรต
ภริมย์โสมนัสสวน	รับพันพจนาน
อย่าแดงแสดกงอรตให้	ฉวนฉาม
คุมเคียดเสียดสกลตาม	แกงตัง
อย่าทจริตนิตยตความ	เควียนโทษ
ไปดเมดิองประเทืองยัมยั้ง	เร่องรายสลายแสดง
	(โคลงราชสวัสดิ์)

๑๔. โห้เมตตากกรุณา หน้มน้ำบุญพำทานและรักษาที่

ประเสริฐโลกน	โลกา
จงจิตรมิตรกรุณา	แม่ไว
เป็นทนกลพฤษภา	เสนอเมษ
อายุตติธรรมนั้ให้	สัตว์ขรองสุขเกษม
สัตว์ไคไวโทษร้าย	ทูนหนา
เวรกรรมพรวนคุดมา	หอบให้
อย่าเอาเขวระคนสา	ระพันเพิ่ม
เสมอตาตมระกมได้	ดูบเลวทะโลมดง
	(โคลงทศรตสอนพระราม)

หนึ่งจงปลงปลุกไว้	ใจอารย
ศรัทธาปราโมทย์สถาน	แก่นเก็ด
ศรีสวัสดิ์ปฏิบัติสาร	สุขภาพ
จงใจในสุทธิเชื้อ	ชาติเวณดเวรัง

ถวายทานหวานพิชฌัญ	ทรพล
เนืองนิจกิจแสงผล	ชนช่วย
ชนทรัพย์สินมัสสุนจน	ปรโลก
ปรารถนาปรารถวาย	ซึ่งเกลงแสงสวรรค์
จงมีปริชาญาติเขื่อง	ถวาย
รุกรอบกอบพิจารณา	ถิตวน
ขอบสถานสารแสงหา	สุภาพ
กาลนี้ที่ควรร้อง	เรียกให้ไทยทาน
กาลนี้ที่ขอบใจ	ในสนาม
อุโบสถรสศีลสาร	กนกเกื้อ
กาลนี้ที่ในสถาน	กรรมเทศ
กาลนี้ที่ชนเชิด	จะปลูกไม้มีผล
	(โคลงราชสวัสดิ์)

๑๕. แสดงความยินดี เมื่อพระเจ้าแผ่นดินพระราชทานรางวัลแก่ข้าราชการคนอื่นๆ

หนึ่ง เมื่อเจลือเมดิยวโปด	รางวัล
บำเหน็จ เสรีจสรพถัน	ถิตวน
อชาติคชคขวางจร	มิกราช
จงคอยชระรอยตามถวน	เลหล่าศุภผล
	(โคลงพาดีสอนนง)

เมื่อไทให้แห่งราช	พิชฌญา
รางวัลสรรเสนา	เลิศล้ำ
บุชอบประกอบแสงหา	คุณเลิศ
จงนบสงบแสงมณนำ	จิตเชอสุทธิสาร
	(โคลงราชสวัสดิ์)

๑๖. ให้เว้นจากโลก โกรธ หอง

ครองภพหลโลกดำ
ระงับกัณฑ์
โลกวิชชาตัญญู
กำจัดสกัดสะเลี้ยว

ศุภผล
โกรธเกรี้ยว
มนทโมหะ
อมาไคประมุขมวด
(โคลงทศรถสอนพระราม)

บมิโลกโอบอ้อมแจม
โกรธระบึกสกัดจ้านลง
ใจตรงจ้านงสนอง
ในยุคตีปลุกสกัดตั้ง

ใจปอง
หยอนยั้ง
เสนอมบท
แต่งไวโนสสถาน
(โคลงราชสวัสดิ์)

๑๗. ไหระมีกระวังและมีความเจดีย์บาดลาคในการติดต่อกับทุกทางประเทศ

กดาวไตไววากยเว้น
กิ่งองค์ทรงจักรัดกันณ
สู่มุขมีควรทัก
อุบายคิดสนิท เขา

สูงศักดิ์
กายเถลา
สะเทือนโหน
หุคพรวงนำเสนอด
(โคลงพาดีสอนตนเอง)

จงเจดีย์บาดลาคษาคินัน
แจงจักรรตทุทา
สืบสารทานแสงหา
โนบทพจนมาลทาว

บัญญัติ
ไตเตา
คคีโลก
เพียงแพทางขรรย

อย่าได้ไปเพื่อพรอง
 ทูตทำจำหูลสาร
 ทางประเทศเหตุนำคาญ
 อัยาคุนถลนถันเข้า

พบพาน
 ไต่เต้า
 ทานเหิก
 นนค้ำสนิทสนม
 (โคลงราชสวัสดิ์)

จริยธรรมสำหรับคนทั่วไป

จริยธรรมสำหรับคนทั่วไป หมายถึง ข้อควรประพฤติปฏิบัติและข้อควรละเว้นสำหรับคน
 ทั่วไป ว่าควรปฏิบัติต่อตนเองและผู้อื่นอย่างไร (ปรีชา อุดมกระกุล และ สุวัฒน์ ช่างเหล็ก
 ๒๕๒๗ : ๒๒๘)

วรรณคดีคำสอนประ เภทรอยกรองขวางกอนไ้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตะวันตกที่กล่าวถึง
 จริยธรรมสำหรับคนทั่วไปไว้ คือ

๑. สุภาษิตพระร่วง
๒. โคลงโลกนิติ
๓. อิศริยานภามิท

แนวโน้มของจริยธรรมสำหรับคนทั่วไป

๑. ให้ผูกไมตรีกับทุกคน

ที่รักอย่าดูถูก

โอบอ้อมเอาใจคน

ปลูกไมตรีอย่ารูปร่าง

ทานรักตนจงรักทอม

สร้างกุศลอย่ารู้โรย

ทานนอบตนจงนอบแทน

(สุภาษิตพระร่วง)

ใครรักบุญโลกแม่
เหล็กเท่าลำตาลครึ่ง
มณฑยาบุญนานหึ่ง
ผูกเมื่อไมตรีนั้น

จำสารส้มปลอกเกี้ยว
จำนาคมนตรีโอฬาร
จำคนเพื่อใจหวาน
จำโลกนั้นนั่นแล้ว
เวียนพระธรรมแห่บุญ
ปลอกนกกชครึ่งตรา
มนตรคดแลหยกยา
บุญโลกหึ่งหลายนั้น

รักสนั่นใหญ่อยู่เพียงสน

๒. ให้พูดแต่ความจริง

อย่ารักกล่าวคำคด

จำสารอำหอนเหิน
คำกล่าวสาธุชยีน
พรชนกล่าวคำฝัน
หัวเตายาวแล้วสน

รักครึ่ง
ไปหมั้น
หายเสื่อม
แนมเทาวันตาย

คืนสาร
ผูกแท้
คางปลอก
แตควยไมตรี

คำสนา
ตราภม้น
สมรบุญงูแธ
แนควยไมตรี

(โคลงโลกนิติ)

รักยาวนานอย่าให้เป็นเกินกฎหมาย
(อิติปิฎกภาษิต)

(สุภาษิตพระร่วง)

หกคน
อย่างนั้น
คำเล่า
เลหลนพรชน

ธรรมคยาโรครอน
 กิ่งไม้คด
 คนชอกดาวโครม
 จริงไม่จริงนั้นไซ้

เสียสิ้นสงวนศักดิ์ไว้
 เสียศักดิ์สุประสงค
 เสียรู้ เรงคำรง
 เสียศัคยอษา เสียสุ
 ไปกอยทวนสิงไซ้
 ไปลดถอยเจรจา
 ไปคืนอกคืออา
 ไปกดับคเฐพเคลว

บางคามภาอฆาตขัน
 บางคาม เมรุตรง
 ไฟยมกับ เบ็ญง
 ยืนคยสาธชนแพ

รศม
 และใจ
 วาชอบ หุแฮ
 นายหนานานเห็น
 วงศหงส

สิงรุ
 ความสัคย ไวเนา
 จิหมวยมรดา

สุริยา
 ดันเดว
 ยูลอง
 รอคินเปางตยา

ทางลง กัด
 ออนแ

คชงอก นานา
 ทอนเพ็ญงสักปาง
 (โคลงโลกนิติ)

๓. ไหวระนี้กระวังในเรื่องการพูด ทิศก่อนพูด และควรพูดจาไพเราะอ่อนหวาน

ดยามีปากากาคน
 อยาชุกคนควยปาก
 อยานินทาชูลิน

อยาถากคนควยคา

(สุภาษิตพระร่วง)

บุคพลอมพลอยไม้ก็ปากขีรว
ไปพุดซัดเขาทำไมซัดใจเขา

(ฉักริษยาภานิก)

กระดอมเพ็ญเพียบน้ำ

โองอาจพรองชดชิ่ง

ผู้ปราชญุหอนสูงสิ่ง

คนโคจรนอยกอด

รำก่อนสุนทรคาย

รองมีกัศพิทเสนา

มวยปล้ำลำสันสา

รักกับซังนินแฉ

พลอดนักมักพลาคชอง

หาญนักมักชวีต

ครองนักมักเสี่ยจิต

รักนักมักทองคาย

คนโคโงงพุดโอ

อวทวากลาอยาพัง

หมาเหาเลาอยาหวัง

สองเหล่าเขาหมูนี้

หวานโคโงงโลกนี้

หวานหนึ่งคือรสกาม

หวานอันหนึ่งแสนทราม

หวานไปปานรสออย

ดาติง

เซื่องหมอ

เยี่ยใหญ่

พลอดนั้ประมาน

รูกา

บึงแพ

บารดจิ่ง กิแฮ

เพอลันเจรจา

พลันนิค

มอคนมาย

จักกลิ่ง

เจทลันลมหญิง

อิ่งคัง

ซั้มปี้

จักขม ไครนา

ธาติเซอเคียวกัน

มีสาม สิ่งนา

อ็อกออย

ซารซัด หวานเคย

กลาวเกลี้ยงคำหวาน

แขกเตาคุเหวาแก้ว	โกญจา
หงส์วิหคมยุรา	รำรอง
เจกนรชาติวาจา	เอมโอร
ฟ้งเส่นาะเพราะพรอง	มฤตถอยวาที
ทรัพย์มากหากถอยแท้	วาจา
ชนไปชอบหตา	กติกทอง
นอยทรัพย์อภัยศดา	ทรมารูป
แต่เพราะถอยคำพรอง	เพริศสันตงมวด
แม่โถมเจกเจกไท	เทพา
ดึกอิสรียะยศดา	กอมควย
บุรุษถอยทษฐวา	จาพากย
เนมวาณนณมาย	หมคสนสิงงาม
เป็นคนคิดแฉวจ	เจรจา
อยามฉนหดับทา	แต่โค
เลือกสรรหมนไญญา	ตรองตรัก
สศิริรวมไท	ถูกแฉวจิงทำ
ภูคิกรงคควย	รณแรง รวคแฮ
ฐวาโคงงานแข่ง	เมือไซ
โคนมเกษียรแฉก	คเมือ รุกนา
ฐวาปราชญเมือองไซ	เมือถอยคำแฉก
นกแฉกสฤทโฆเศา	กกา
หิงทุกอฐอิกดา	ลอรอง
เสียงประทุษฐาษา	หั้นโฆ
หังบเพราะหุพรอง	กุกถอยทรชน
	(โคลงโลกนิติ)

๔. ใหญ่จักวางศ์ ออมนอมกอมทน ไม้ออวต

รูปชั้วม็กแตงแกลง	เกลาทรง
ใจลาคม็กกาจอง	อวคสู
นำพรองกะละออมคง	กระดอก ฉานนา
เงาโศกโอบุรอุวคสู	วาวุไกร เขียม
จรเขหานานน้ำ	โชนหา กักขเอย
รดใหญ่กาวยถยา	ยากเท
เสื่อใหญ่กวาวนา	โชนอย ไคแฮ
เรือเของคัมขเลแท	แลนโงไปโชน
มอตกทำ เขียมทาว	ราชสีห์
แมววากพยคซี	แกวนกลา
นกจอกวาวฤทธิ	กบิง ครุฑนา
คนประกากชกมีชา	ยิงแทแสนทวี
หิงหอยสองกนชู	แสงจันทร
บักเขียม เขียมมรัคณอัน	เอียมชา
ทอง เหลืองหลุสวารณ	ธรรมชาติ
พาลวาคนเองอา	อาจล่ำเลยกวี
เสื่อนอมกวางวัง เขา	โจนชวิก
ไปว่าเสื่อนม็กถี	เลิศล้ำ
เล็บเสื่อคังคมกฤช	เสื่อทอน ไวนา
ครันปะปานลมชว้า	จิงรุจกเสื่อ
ทอง เหลือง เป็ล้องรายทอน	เห็นมี
จักเทาชัศราคี	เอาไซร
นพคณหมคิโนสคี	เสร์จโทษ
ถึงบแตงตังไว	แจมแจงไต้ญลย

เกศราเพ็ญมลอม	จอมจร จรณา
เกวียนหนักหักเพลาลิ้น	งายไซ
น้ำน่านธารนหลังคัน	เพราะเบี่ยม เต็มแธ
ผู้ประจาคมากให้	ทรัพย์สินมายหมคั่ว
มือควนคิดจะมดาง	เขาหมาย
ปากควนดมน้ำลาย	เลียมฟ้า
หิงหอยแข่งแสงน่าย	สุริยเศ
คนทพพลอวคกล้า	แข่งญมญู
นกกน้อยชเนนอยเต	พอตัว
รังเตงจ เมียมัว	อญุโก
มักใหญ่ยอมคนหวั	ไฟเทศ
ท่าเตพอตัวไซ	อญาให้คนขยัน
นาคมีพิมเพียง	สุริโย
เลียมทำเกโซ	แซมซา
พินนอยหิงโยโส	แมลงปลอง
ชูเตหาง เองอา	อวคอาจฤทธิ
รูนอยวามากรู	เริงใจ
กลกม เกิดญูใน	สรระจอย
ไปเห็นช เลไกล	กลางสมุทร
ชมวานำมกลนอย	มากดำลิกเหลือ
เจียมโคจกเทาควย	เจียมตัว
รูเทาทานทำกลัว	ซอนไว
อยามมีมคเมามัว	โนทะ
สูงนักรัก เหมอนไม้	หักควยลมแรง

ไกรสรส๑บ๒ทองแพม
บ๑ก๒ค๑ด๒ไม๑มี
ไกรสร๑ฐ๒ภ๑ติ๒เท๑รีย
บ๑ก๒ค๑ด๒ส๑เน๒ธ๑ข๒าง

เส๑ีย๒ชี๑ วิ๒ท๑แ๒
ป๑า๒ก๒าง
ส๑ม๒เพ๒ช๑ ก๑ี๒ค๑
ค๑ง๒น๑ธ๒ร๑ม๑ค๒า
(โค๒ด๑ง๒โล๒ก๑น๒ิต๑ิ)

อ๑ย๑า๒ใ๒สูง๑โ๒ให้๒เก๒ิน๑ค๑ก๑ี๒
อ๑ย๑า๒ใ๒ค๑น๑โ๒ให้๒เก๒ิน

(สุ๒ภ๑า๒น๑ิต๒พ๑ระ๒ว๑าง)

อ๑ย๑า๒น๑น๒เป๒ลา๑เอ๒า๒ก๑ระ๒จ๑ก๑อ๒ก๑มา

ส๑อง๒ค๑น๑นา๒เส๑ีย๒หน๑อ๒ย๒น๑ง๒แ๒ว๑จ๑ง๒น๑น
(อ๑ติ๒ริ๒ช๑ฎ๑า๒ภ๑า๒น๑ิต๑ิ)

๕. ไ๒ห๑ย๑ัน๒ท๑น๑เ๒็๒ย๒ร๑ใน๒การ๑ศ๑ึ๒ก๑า๒ห๑า๒ค๑ว๑าม๑รู

ค๑ว๑าม๑รู๒ป๑ระ๒ชา๒ณ๑น๑เ๒
ผ๑น๑ท๑ง๒เท๑า๒เ๒็๒ม๑เ๒็๒ย๒ร
ค๑น๑เก๒ีย๒จ๑เก๒็๒ย๒ค๑ท๑น๑าย๒เว๒็๒ย๒น
ก๑ด๑อ๒ท๑ก๑ใน๒ตะ๒ก๑รา
เม๒็๒น๑อ๒ย๒เร๒็๒ย๒น๒เร๒็๒ง๒รู
ค๑ร๑น๑เ๒็๒ย๒ห๑า๒ล๑ิน๑มา
เม๒็๒อ๒ก๑ด๑าง๒แก๒ศ๑ี๒ร๑ิ๒ช๑า
ค๑ร๑น๑เ๒็๒ย๒แ๒ก๒เร๒็๒ง๒ว๑อ๒ก๒เว๒า
ป๑าง๒น๑อ๒ย๒ส๑ำ๒เ๒็๒น๑เ๒็๒ย๒ก๑รู
ค๑ร๑น๑เ๒็๒ย๒ห๑า๒น๑
เม๒็๒อ๒ก๑ด๑าง๒น๑ก๑แ๒ส๑ว๑ง๒ม๑ญ
ย๑า๒ม๑ห๑ง๑น๑ท๑ำ๒โ๒ก๑ไ๒ด๑

ร๑ัก๒เว๒็๒ย๒น
ผ๑าย๒ท๑นา
ว๑น๑จ๑ิต
เบ๒็๒ย๒ม๑ด๑น๑เ๒็๒ย๒มี
วิ๒ช๑า
ส๑ู๒เ๒็๒ย๒า
ท๑ำ๒แ๒๒ต๑ม๑อ๒น๑า
ห๑อน๑ไ๒ด๑เ๒็๒น๑การ
เร๒็๒ย๒น๑ค๑อ๒น
ท๑ริ๒พ๑ย๒ไ๒ว
ช๑ร๑ร๑ม๑ช๑ค๑ม
แ๒๒ด๑ว๑น๑อ๒น๑จ๑จ๑ง

ความรู้อยิ่งล้ำ
คิดคาวร เมืองมัม

เพราะเหตุจกอยุ่กับ
โจรจกเขียนมไค

ความรู้อยิ่งไค
เป็นที่รันทำหนัก

อย่าเกียจเกลียดคนขายรัก
รุกรอบไซ้หอมทิว

วิชาเป็นเพื่อนเคียง
ยามอยู่เรือนเหมยสนิท

วางกายสหายคิด
ธรรมหากเป็นมิตรชวน

วิชาความรู้รัก
อย่าหมิ่นถือปศาศตร

รูจริงสิ่งเดียวอาจ
เลี้ยงชีพหาขุมรอบ

มักครานถารอบรู
ศิลปศาศตร เลื่อมสินทา

ไรทรัพย์อันดูมา
เว้นจากมิตรนั้นไซ้

เมื่อนอยให้เรียนวิชา

สินทรัพย์
ยิ่งไซ้

กายอาต มานา
เรงรู เรียนเอา

สินศักดิ์
นอมนิว

เรียนคอ
เทน้อยแพแรงโรย

ชีวิต

เพื่อนรอน
ตามทุกข ยากนา

เม็ลนวยอาสาญ
ถาชาค

วานอย

มิมัง

ชาวอด เหลนหลาน

วิทยา

ไปไค

เป็นเพื่อน

สุขวางแรมโรย

(โคลงโลกนิติ)

(สุภาสิตพระร่วง)

๘. ไหฺรจฺกัระมัคระวังทน โยประมาทโนเรืองทางๆ

หน้าคีอกอยานอนใจ

จง เรงระมัดตื่นไฟ

คนเมื่นไทยอยากคบหาส

ที่ชวากหนามอยาเสียเกือก

เขาออกอวยาวางใจ

ระวังระไวหน้าหลัง

เขาได้ออนอยาสัมพรา

คนรักอวยาวางใจ

อวยาประมาททานผู้ดี

สูงเมื่นอวยาวางใจ

อวยานุณิตรคนจร

ความเหนืไพรระหยัด

เมือเขาศีกระวังทน

ที่พื้นจมีไฟ

ที่ไปจมีเพื่อน

(สุภามิตพระรางวัล)

เห็นคอหลักปักชวาทนทางอญ

พีเคระหุกควรพั้งแฉวจิงกอน

(อิศริญาณภามิต)

ชางส่ารทศอกไซ

เดียงงา

งูเหากลายเป็นปลา

อชยาทอง

ชาเกาเกิดแตกตา

คนช กัด

เมื่ยรักนอรวมทอง

อวยาวางใจ

เขา เเดือนยยาหมีนเพรา	มีไป
เขาศึกถยานอนใจ	เจือยซา
อาวช้อยาวางไกล	ซุกคำ คีนแฮ
นอนเตยามหนึ่งอา	อาจป่องกันพาด
เกินทางคางเทศให้	พิจารณา
อาสน์นั่งนอนอาหาร	อีกน้ำ
อดนอนอกบันดาล	ความโกรธ
หาสิ่งในคุดล่า	เดิหล่าควรวัด
มีเงินไททานุกู	ไปนา
คิดปศาศตราศึกษา	เดาไว
มีเมียอยู่เคหา	ไกลยาน
สามลักณะนี้ไกล	แกลแนบไม้มี
สูงสารสี่เตายาง	เหยียบยัน
บางคางเขี้ยวไปพลัน	พวากหลัง
นักสู้รำเวียนธรรม	ถึงมาก ก็ค
กล่าวถึงน้ำดั่งดั่ง	พลาถลอยทางความ
เป็นคนควรวักกั้ง	กันภัย
ทรัพย์มากหมั้นระไว	แวคดอม
เคลิ้มคลับหลับลืมไหล	เป็นเหตุ
รวป็นกันทองหอม	ทอแก้วเงินทอง
ที่สุขจักเสฟไซร	ควรวัด
เมียมิงยุอ้ายิน	ที่ลอย
อยากชาวคคออกกิน	เอยลิม ใจนา
นอนจุ่นนอนแต่นอย	เป็นชาวันตาย

ควรเร็วเร็วรวดเร็ว
การสิ่งใดได้
ควรคติจิตอยามี
ได้สืบไม่เพาคา

จึงก็
ธยาชา
ประมาณ
ซากสิ้นทุนเกิน
(โคลง โลกนิติ)

๕. ไทรจักประเนินค่าในสิ่งทีศ รุจักพิณิจพิจารณา มีเหตุเนนด

อวยรักทางกว่าชิด
อขยายด เหตุแต่ไกล
อชาติสูงไห้แก่กา
รักทนกว่ารักทรัพย์
เอาแตรอม เดีบิคิด
สุวานชมธยาชมตอม
ใจธยาเนาจหนัก

(สุภาวิศพรารวง)

ผู้ใดมียอมแพ้อภัยหักหาญ
เกิดเป็นคนเชิงคูใหญ่ เทา

เป็นราชชาญอญา เพอคาทประมาณชาย

(อิศริญาณณานิต)

เห็นใจจำให้แน
ฟังใจออย่าฟังคาย
จนมยนออย่าฟังวาย
สิ่งสตั้มทั้งนั้น

นึกหมาย
สตั้มหมั้น
ตรองตรีก ขรรรนา
นึกเพี้ยนเป็นครู

รั๒กั๒ท๒ร๒พ๒ย๒อ๒ย๒า๒ย๒ิง๒ท๒ว๒ย
 ส๒ว๒าง๒ถ๒น๒ เ๒ท๒า๒สุ๒ริ๒ยา
 ไ๒ฟ๒ไ๒ค๒ย๒ิง๒ร๒า๒ค๒า
 รั๒ก๒อ๒น๒ท๒ม๒น๒ส๒น๒ไ๒ช๒ร
 เ๒ช๒อ๒ไ๒พร๒ม๒ญ๒ุ๒ปล๒ก๒ข๒ึ๒น
 พ๒า๒ล๒ม๒ค๒ร๒ม๒ล๒ก๒ห๒ล๒า๒ย
 โ๒ท๒ค๒โร๒พ๒ร๒า๒ข๒ว๒น๒ท๒ว๒าย
 ส๒า๒ม๒ด๒ิง๒น๒ิง๒ม๒ง๒ู
 ค๒ัก๒ข๒ด๒า๒แล้ว๒ไป๒ข๒ึ๒น
 เ๒ม๒็๒ค๒ม๒ เก๒ย๒ว๒ เ๒ห๒ย๒อ๒ร๒า
 ไ๒ป๒ส๒อ๒ค๒ส๒ม๒ เ๒ส๒ื่อ๒มา
 ป๒ลา๒ค๒อ๒น๒ุ๒ค๒โ๒ห๒ง๒ โ๒ก๒อ๒ล
 อ๒ย๒า๒ท๒ม๒ิน๒ข๒อง๒ เล๒็ก๒น๒น
 เล๒็ก๒ท๒ริ๒ก๒พระ๒ะ๒ก๒ม๒า๒ร
 ง๒ู๒เล๒็ก๒เ๒ท๒า๒ส๒าย๒พ๒าน
 ไ๒ฟ๒เ๒ล๒็ก๒เ๒ท๒า๒ห๒ิง๒ห๒อย
 ก๒า๒ร๒ก๒ิ๒จ๒น๒ิ๒ค๒น๒ิง๒ไ๒ว
 เ๒น๒ีย๒ข๒้าว๒อ๒ย๒า๒เ๒า๒ช๒ู
 ค๒ำ๒น๒ิ๒ค๒วิ๒ริ๒ต๒ห๒ู
 ค๒ม๒น๒ิ๒ต๒ร๒น๒ิ๒ค๒น๒เ๒ท๒อง
 ไ๒ป๒เ๒็๒น๒ำ๒ เ๒ท๒า๒ค๒ว๒น
 ค๒ั๒ค๒ร๒ะ๒ม๒อ๒ก๒ แ๒ม๒ง๒น๒ัน
 ไ๒ป๒เ๒็๒น๒ร๒อก๒ อ๒ว๒ค๒ข๒ึ๒น
 ข๒ึ๒น๒า๒ไม๒ ไ๒ว๒ไ๒ห๒

วิ๒ชา
 ห๒อน๒ไ๒ค
 เ๒ล๒ิง๒ร๒า๒ค๒ ฤ๒า๒พ๒อ
 อ๒ย๒า๒สุ๒ริ๒ก๒ธ๒ร๒ม
 เ๒น๒็๒น๒าย๒
 เล๒็๒ค๒ย๒ู
 ท๒ร๒ัพ๒ย๒ม๒ิง๒ มี๒เ๒ธ
 อ๒ย๒า๒ไ๒ค๒ู๒เ๒า
 ค๒อ๒ย๒ข๒ล๒า
 ด๒อ๒ไ๒ว
 น๒า๒ย๒า๒ก๒ง๒ ไ๒ค๒ุ๒ฎ๒า
 เก๒ย๒ว๒ห๒ิง๒ฤ๒า๒ท๒น
 ส๒ี๒ส๒ถ๒าน
 จ๒ิ๒ก๒จ๒อ๒ย
 พ๒ิน๒ย๒ิง
 อ๒ย๒า๒ไ๒ค๒ู๒แ๒ค๒ล๒น
 เ๒น๒็๒น๒ค๒ร๒ู
 เ๒ริ๒ค๒พ๒ร๒อง
 ห๒าย๒ข๒อน๒ เ๒ส๒ี๒ย๒น๒า
 จ๒ค๒ไ๒ว๒เ๒ท๒ร๒าง
 ข๒ว๒น๒ก๒ัน
 ส๒ว๒น๒ไ๒ช๒ร
 ม๒ือ๒แ๒ม๒น
 ห๒ย๒อน๒เ๒ท๒เ๒ส๒ี๒ย๒ส๒าย

บุปเปียวหัวเปลาไซ
งมมีทันตรัง
นมไถมีหวัง
ชายตกเชยใจโร

ต้นยัง
โตไม่
เลี้ยงลูก เป็นแ
อยาโคตเคลน
(โคลงโลกนิติ)

๑๐. ไทรจกฟงพาท้ายกัน

ป่าฟงพาดเข้คมาราย
เสื่อฟงไพรพงตี
ความชวฟงความดี
เรือฟงแรงเงาเ้า
นกแรงบินโตเฟือ
พญจระเข้เทาปลา
เชยใจฟงราชา
ลูกคอเออนกคณเกล้า

รวาวี
เถื่อนดำ
เท้จฟง จรงนา
หากูคูมเรือ
เวหา
ฟงน้ำ
จอมราช
เฟือนำนมแรง
(โคลงโลกนิติ)

น้ำฟง เรือเสื่อฟงป่าอชันสาสัย

(ฉักริญาณภานิต)

๑๑. ไทรจกกาลเทศะที่จะเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ถูกตองกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อม

น้ำเซียวอชวางเรือ

(สุภานิตพระร่วง)

เขาม ่เรื่๒กสั๒กหน๒อยช๒น

หน๒นภ๒ณ๒มเจ๒รจ๒า

ย๒กต๒นอ๒หัง๒กา

ส๒ามล๒กษ๒ณะน๒ญ

ค๒ินน๒งแบ๒ก๒อย๒า๒ไค

ล๒มจ๒ัก๒ประ๒ห๒ย๒ค๒เส๒ีย๒ว

ไฟ๒แรง๒แล๒ง๒น๒า๒เค๒ีย๒ว

น๒า๒แก๒ง๒แรง๒ เช๒ีย๒ว๒กา๒ว

เก๒หา

ล๒ว๒ค๒ร

เก๒ิน๒เพ๒อน

แบ๒ร๒อย๒ฉ๒า๒มี

ยา๒เย๒ีย๒ว

แล๒น๒าง

ฉ๒า๒เค๒ ค๒ัม๒นา

อ๒ย๒าง๒ ร๒ี๒ย๒ว๒าง

(๒โ๒ง๒โล๒ก๒น๒ิต๒ิ)

๑๒๒. ใ๒ห๒ู๒จ๒ัก๒ใ๒ช๒า๒ย๒ท๒ร๒พ๒อย๒าง๒ประ๒ห๒ย๒ค๒และ๒ใ๒ห๒ใ๒ค๒ะ๒โย๒ชน๒ม๒าก๒ที่๒สุ๒ค

เบ๒็น๒คน๒ค๒ล๒าค๒เท๒ย๒า๒อย๒า

เง๒ิน๒ส๒ี๒ง๒ค๒ิ๒ค๒ชา๒ย

เค๒หา๒อย๒า๒สุ๒ช๒ว๒าย

เง๒ิน๒ฉ๒ก๒ข๒ุก๒จ๒ัก๒ไค

ท๒ร๒พ๒ม๒ิส๒ส๒ว๒น๒ไซ๒ร

ภ๒าค๒ท๒น๒ึง๒ท๒น๒ ๒เก๒ีย๒จ๒ก๒น

ส๒อง๒ส๒ว๒น๒ เบ๒็ด๒เส๒็๒จ๒สร๒ภ

ย๒ัง๒อ๒ีก๒ส๒ว๒น๒คว๒ร๒ใ๒

มี๒ส๒น๒ท๒ร๒พ๒น๒อย๒ห๒ง

ค๒อม๒น๒อย๒น๒เร๒ก๒น

ท๒ร๒พ๒ม๒าก๒หน๒ุ๒ท๒มิ๒พ

ค๒ือ๒ส๒ม๒ท๒ร๒ฉ๒า๒ใ๒

เป๒ลา๒กาย

ข๒อด๒ไว

ข๒าว๒เป๒็๒ล๒อก๒ มี๒นา

ณ๒อน๒เส๒็๒ง๒อา๒ค๒มา

พ๒ูน๒น

เก๒้ม๒ไว

ก๒าร๒ก๒ิจ๒ ใ๒ช๒า๒

จ๒าย๒เส๒็๒ง๒ค๒ัว๒ต๒น

ใ๒หล๒ว๒น

อ๒า๒ม๒ไค

มี๒น๒ง๒ ก๒ิ๒ค

ท๒วย๒อ๒าง๒อา๒ค๒็๒ย

เกิดตรรกุมมากทั้ง
ทรัพย์ทานนิกตริกปอง
ทรัพย์คนไปครอมครอง
จักฉิมหายวายไร

เงินทอง
ใครได้
แจกจ่าย เสียเส
แรงไวเร็วพลัน
(โคลงโลกนิติ)

๒๒
ภูถถวนจึงสมายเมื่อปลายมือ

(ฉกิริยาภานิต)

๑๓. ในหูจักกอดทนต่อความยากลำบาก

ถึงจนทนสู้กัด
อย่าเที่ยวแฉเนื้อเถื่อ
อดอยากเยี่ยงอย่างเสื่อ
โซ่ที่เสาะใส่ทอง

กินเกลือ
พวกพอง
สงวนศักดิ์
จับเนื้อกินเอง

(โคลงโลกนิติ)

เอาหลังตากแดดเป็นนิจจิกค่านวน

(ฉกิริยาภานิต)

๑๔. ในหูจักเลือกคบมิตร และรักหามิตรภาพไว้ให้นานยาว

อย่าอวดหาญแก่เพื่อน
ที่ผิดช่วยเตือนตบ
อย่าขังครุขังมิตร
เมตตาตบตบมิตร
อย่าเบียดเบียนแก่มิตร
อย่าขอของรักมิตร

ที่ขอช่วยยกขอ

พรคชวกพิงทำนุก

(สุภาวิตพระร่วง)

ถึงเพื่อนฝูงที่ซอมพอซอกันไค
เรากิจจิกคเคเดาเซากิจใจ
ผู้ไคคี่คี่ค้อยากอกิจ
ไมควรรำทำเกินหน้าก้อยาเกิน

ถึงแม่ให้เสียทุกคนกัวคนขอ
รักกันไว้ดีกว่าซังระวังการ

(อิศริญาณภานิต)

คนไคไปเสพทวย
จิกทุกขทนเนานาน
ไคโรเสพทวยทรงญาณ
เสวยสุขดำเลิศเท
ไคเห็นนักปราชญ์ไซร
คยรวมเรือนหายทุกข
ผู้พาดสังสอนปลุก
ยลเบียงนกแขกเตา
คมกากาโศคโห
พาคระกุลเหมหงส์
คมคนชั่วจักปลง
คราบลูกหลานเหลนมวย
ปลารำพันทวย
ไบก็เห็นคาวปลา
คือคนหมู่ไปหา
ไคครายรายฝูง

คนพาด
เนิ่นแท้
เปรมปราชญ์
เพราะไคศกัษี
เป็นสุข
คำเขา
ใจคังพาดนา
ศกคองมือโจร
เสียพงศ์
แหอกทวย
ความซอมเสีย
ไมมวนินทา
ไบกา
คละคอง
คมเพื่อนพาดนา
เพื่องให้เสียพงศ์

มิตรพาลอยากบให้
 พาลไข่มิตรอยามัก
 ครันคราว ใคยคคุมชัก
 ฐ เหตุถึงใคไซร
 คบคนผูใคเคเลิม
 หึง ใคยคอาระคน
 อยาคบหมุพรชน
 บัดพิคแมคกคอง
 ใบพอพันหอนุม
 หอมระรวยรศฟา
 คีคคน เสพ เสนหา
 ความสุชชานถามวย
 คบปราชญเมริยม เสพออย
 กิณเตปลองปลายไป
 คบคนใคเห็นไหล
 แหนงหนิงออกก็กรน
 ด้บหลังบัง เบียดกลาง
 คอพิคทรบทยอบมุญ
 คบมิตรจิตปานุน
 กัดคัง เสพน้ำนึ่ง
 ใครชื่อชอชอคัง
 ใครคคคณอนัน
 ทองแคงวราสุวรรน
 คุจตุกฐสอง เถา

สนิหนัก
 กลาวไคด
 เอาโทษ ใสนา
 สอสิ้นกลางสนาม
 ด้บยล
 รามทอง
 สอนยาก
 โทษสูสมาคม
 กฤษณา
 เพรศควย
 นักปราชญ
 คุจใคกลินหอม
 เอมใจ
 ทรามคน
 เหลวจิก จางเส
 แตคนตลอดปลาย
 ดบคน
 ด้กชิ่ง
 เป็นคจ นีนา
 คุคกเคลายาทาย
 คามกัน
 คอบเตา
 ยิงคอง เหมือนธา
 วาโอเป็นลิ่ง

ใครทำโทษโทษนั้น	แทนทศ
ใครคิดจิตตกคคค	คอบาง
ใครจริงจึงจริงจรต	รักคอ ก็นมา
ใครใครรางวัลรางวัล	รางวัลแรมไกล
คนโตเคิมเผ่ว	เวรภัย ทนมา
หลายคามแคนเคียวข้ม	คิกราย
ภายหลังมาทรมันกลบ	เป็นมิตร กัส
จงประหยัคอย่าหงาย	คำเซาคอยเซิง
น้ำใสใสทมตั้ง	เคิมดี
น้ำอมอาอินทรีข	อย่าพรอง
น้ำปุ่นใสเตามี	อย่าขาด
น้ำจืดอย่าใหญ่ของ	ซัดน้ำใจใคร
	(โคลงโลกนิติ)

จริยธรรมสำหรับผู้ชาย

จริยธรรมสำหรับผู้ชาย หมายถึง ข้อควรประพฤติปฏิบัติและข้อควรละเว้นสำหรับผู้ชาย เช่น การครองเรือน การทำหน้าที่และความรับผิดชอบภายในครอบครัวและสังคมที่เป็นสมาชิกอยู่ (ปรีชา อุยตระกูล และ สุวัฒน์ ช่างเหล็ก ๒๕๒๗ : ๒๓๓)

วรรณคดีคำสอนประเภทรอยกรองขวางก่อนได้รับอิทธิพลจากวรรณกรรมตะวันตกที่ปรากฏ

จริยธรรมสำหรับผู้ชาย คือ

๑. สวัสดิรักษา
๒. โคลงโลกนิติ

แนวโน้มของจริยธรรมสำหรับผู้ชาย

โทษอันหนักแน่นเพียรในการศึกษาหาความรู้ เพราะวิชาความรู้จะนำมามากซึ่ง เกียรติยศชื่อเสียง

อันหนึ่งวิชาอุดมถมนำ
จึงศักดิ์สิทธิ์ฤทธิรณไพโรจน์

เวลาค่ำควรรคึกเป็นนิจคิด
ให้เจริญญโงยศปรากฏไป
(สวัสดีรักษา)

เขารูปหนุ่มเนื้อ
แม่ปราศวิทยาทรง
ทองกวาวคอกคางคก
เสียดลิ้นรินรสเรา

ในวงศ์ ตรีภูกดแฮ
เสียมเสีรา
แดงป่า
คั้งนี้ใครชม
(โคลงโลกนิติ)

จริยธรรมสำหรับผู้หญิง

จริยธรรมสำหรับผู้หญิง หมายถึง ข้อควรประพฤติปฏิบัติและข้อควรละเว้นสำหรับผู้หญิง
ชน การครองเรือน ภาระหน้าที่และความรับผิดชอบภายในครอบครัวและสังคมที่ เป็นสมาชิกอยู่
ปรีชา อุกฤษฏ และ สุวัฒน์ ข้างหลัง ๒๕๒๗ : ๒๓๕)

วรรณคดีคำสอนประเภทรอยกรองชวงก่อนได้รับอิทธิพลจการวรรณกรรมตะวันตกที่กล่าวถึง

จริยธรรมสำหรับผู้หญิง คือ

๑. กณฆาสอนนงคำฉันท์
๒. สุภานิคสอนหญิง
๓. โคลงโลกนิติ
๔. อภิปริญาณภานิค

แนวโน้มนของจริยธรรมสำหรับผู้หญิง

๑. คานกิริยามารยาท

๑.๑ การเดิน ควรเดินร่าๆ หรือเดินนวยนาด ไม่แกว่งแขนมาก ไม่พุ่งฝ่าไป
พรอมนๆกัน ไม่เดินเสยผม

เดินนั่งจ้งย้งองค์	ค้ำร่างกายระไวระวัง
ซวดซวานกัซวานซัง	ทนมองจะซรวงสรวด
อยากวนครรวไฉแลน	กรกรีกแกนมรวางควร
ทอคทาลีลาจวน	สะคุดมาทจักพลาคพลา
อญาเดินพิคมาลา	เสย เกศำควรท่า
จีบพทพวางขานคำ	สะกิดเฟื่อนสำรวลพวาง
บุรยาทรโยกย้าย	กรกรีกทรายสไมนาง
ยอห์คอดส้มเผสปราง	จักเฟื่อนสำสัจกัษตรี
นุงเห็นคณษาเดิน	และมุงเมินวิถีส
เปลือยเปล้าพระอินทร์	ทึงสองบาสไมทรง (กฤชณาสอนนองคำจันท์)
ประการหนึ่งซึ่งจะเดินค้ำเนินนาค	คloyเฟื่องษาทรยกย่างไปกลางสนาม
อญาไกวแขนสุดแขนเซาหางปราม	เส็งยมงามสงวนไว้ในท่าที่
ถยาเดินกรายยายอกยกฉาหม	ถยาเสยผมกลางทางหว่างวิถี
อญานุงผาทใหญ่โตสะคือ	เขาจะถลวาลเสนไมเห็นควร
อญาล้อมตัวมัวเดินให้เพลินจิต	ระวังบิคปกป้องของสงวน
เป็นนารีที่อ้ายหลายกระบวน	จงสงวนศักดิ์สง่าอญาให้อาย

อย่าเหมอ เมีน เกินให้คี่มีอาภา
เห็นผู้ใหญ่หรือใคร เขานั่งแถม

แถมของพลาตมาทาจะอายคน
อย่าไกวแขนบัค เชนไม่เห็นตน
(สุภานุศาสน์)

๑.๒ การนั่ง ควรงงให้สุภาพเรียบร้อย

หนึ่งสติดยที่มันโค
นอนนึ่งยังชานชาย
ทาวคางและทาวแขน
หนึ่งสนธยายาม

อกรรมไมและตากกาย
สกลทงวิททาง
จนองกแวงถา เขินชาม
และแวงพุดเขื่อนเกหา
(กฤษณาสอนเนองคำฉันท์)

ดาจะนั่งกม่งระว่างผา
ยามสำรวจลือยาสำรวจให้เหมายัว

ไมอาภาเขาจะหากันเิมหัว
แถมจะหัวหัวรอลพดสยาย

อย่าเทาแขนเทาควงไทหางกาย

อย่ากรีกกรายกรอมเพลวระเหยวเวระเวิง
(สุภานุศาสน์)

๑.๓ การนอน ไม่ควรงนอนมาก

นอนนานมักครานกาย

ป่วยการกิจคึกการงาน
(กฤษณาสอนเนองคำฉันท์)

แถมสมระจะไปนอนที่เรือนไท
ใครเห็นเขาจะเลาในหนานาง

อย่าหัดมิให้ลัดมกายจนสายสาาง
ความกระจำงกระจ่ายเพราะกายตัว
(สุภานุศาสน์)

๑.๔ การหัวเราะ ไม่ควรหัวเราะเสียงดัง ยามมีให้ยิ้มแทนของงาม

หนึ่งโสดจะสำรวล
แย้มยิ้มพะพริ้มยล

ไม่ควรทรวงอด
สักคร เพรีพะเพราพราย
(กฤษณาสอนน้องคำฉันท์)

ยามสำรวลก่อบาสรวลให้เมามัว
เมื่อยามยิ้มยิ้มไวแต่ในพักคร

แนจะหัวหัวรอลอดสมาย
อยามยิ้มยิ้มเสียดงาพาสลาย
(สุภาภิศสอนหญิง)

๑.๕ การพูด ใหญ่จจาไพเราะ ไม่พูดเพื่อเจอ ไม่พูดคำเหน็บ

...
อย่าพูดเพื่อเจอไปไม่สู้ดี
ให้กำหนดจจจจำแต่คำชอบ

แสดงอรรถยาตร์ส่นถาย
(กฤษณาสอนน้องคำฉันท์)

จะพูดจาปราศรัยกับใครนั้น
ไม่ควรพูดออดองขึ้นเมื่อก
แนจะเรียนวิชาทางคชาบาย
จึงชองายชายตีเมื่อกำไร
เป็นนุสนหสุคนิณม เพียงลมปาก
แนพูดคิมคนเขา เมตคทา

เญา เรือนเมื่อกลับมาจงหารือ
นิกระบอบแบบกระบวนนยาควรถือ
(สุภาภิศสอนหญิง)

อย่าตะคนตะคอกให้เคื่องหู
คนจะอยูดวงจามไม่ขามใจ
อย่าปากกรายพูดจาอ้อฉลสย
ควยเขาไม่เคื่องจิตระอิกระธา
จะไคยากโหยหิวเพราะชีวหา
จะพูดจาจงพิไครระหให้เหมาะะความ
(อิศริยฐานาณิก)

๒. ความประพาศและการครองตน

๒.๑ ฐัจฉิกถนวลสงวนตัว

ผู้ใดเกิดเป็นสตรีฉณีมีศักดิ์

สงวนงามตามระบอบในหมอบกล

เป็นสาวแซ่แรวยสวยสะอาด

แขนแตกราวรายรอยถอยราคา

ฉันทัวคำแล้วอย่าทำใ้กายสูง

คอยเส็งยมเจ้เม้ใจจะไววาง

บำรุงรักษาไว้ให้เป็นแดน

จึงจะพ้นภัยหาลการินหา

ก็หมายมากเหมือนมณีฉณีมีค่า

จะพลอยทาหอมหายจากกายนาง

ดูเพียงยุงแววสีที่ห่างห่าง

ไ้ทองอย่างกิริยาเป็นนารี

(สุภานิเทศอนหิมิง)

ชายชาว เป็ฉีกหญิงชาวฉว โนราเวา

(ฉิริยาณภามิต)

๒.๒ เมื่อสมการมีคู่ก็ควรมี อยาฉิ่งสุกก่อนหาม

ขรรคมดาคนะหุ

เสมอแหวนวี ฉัยรราน

เจ้ยนฉัทรการก

เศราแสงชระฉับฉัน

นำราที่คู่สมัศรสมาน

วังฉั่มองบแดงพรธ

วราหณากัศกัณ

ฉการคุดมชระฉวมโพยม

(กฤษณาสนนฉฉฉฉฉ)

พลูหมากจากโชนผู้ไอ

หิมิงจากจอมฉามี

เรื่อนมราที่จากมตรี

เมื่องจากจอมภพเจา

เสีษกรี

กรอบ เกลา

กรณฉัก

ฉิ่งนี้ฉางาม

(โกลฉโลกนฉิ)

จงรักแหวดสงวนงามห้ามใจไว้
คิดถึงหนามิทยาเลมารคร
เมื่อสู้งอมหอมหวานจึงควรหลอน
อย่าชิงสุกก่อนทามไม่งามที

อย่าหลงไหลจำกำทำรำสอน
อย่ารีบร้อนเร็วนักมักไม่ตี
อยู่กับคนอย่าให้พรากไปจากที่
เมื่อบุญมีคงจะมาอย่าปรารมภ์
(สุภาษิตสอนหญิง)

ไม้ตี

๒.๓ ไม่เกียจคร้านในการทำงานทั้งปวง ไม่เอาแต่แต่งตัว เพี้ยวสนุกสำเนา คบเพื่อนดี

อย่าเยี่ยงหญิงร้าย
เล่นรักจิกหัว
เตรียมชวายเขากัว
กอบกิจนิคงำ

แวงอนทอนอาย
หากินก็เกียจ
ละไว้ให้วัว

การทุกการใน
คองให้ตกเพื่อน
ครานนักชกเก็ฉน
ชอบหนาพาที่

สะคิงริงไหม
เยี่ยมเสียวรอยบัค
คบคาคาเพื่อน

(กฤษณาसनนองคำอเมเท)

อย่าคบพวกหญิงพาดสันคานตัว
สุริยฉายมายคลอยเพียวลอมนวล
พลรุ้งเขาเผ่าแถมองสองเกศ
ตรงการงานแฉวชุกรานเป็นก้งวด
กรันไคยีนเสียงกลองมากองหู
วันนี้ละครใครที่ไหนดมา

ที่แต่งตัวไวจริคณิภกระส่วน
เป็นหญิงงามพวกเจ้าฐูเขาฐูกุล
ให้เวียงทิวไควันละพันพัน
แต่งยศคณินไคเวณสักเวลา
ยังไม่รู้เนงความเพียวถามหา
แมงรุวาเจ้ากรับเคนหรับไป

นั่งพิพิศโฉมประโลมหลง
บ้างก็เห็นวางมเลขตามไป

กฤษณปลงกรรมฐาน เหนือภาพไหล
ช่างกระไรหนอรบรัฐไม่ก็กลาย
(สุภานิตสอนหญิง)

๒.๘ ไฉนบุรุษราย

ชยา เขียงหญิงบาศ
เกลศเหลือประมาณ
ฤาเป็นแกนสาร
ทรลัคนกคักคี่สูญ

ละโมโยโถมมาก
เรฐฐู เซน
ชาติชั่วสาธาณ

(กฤษณาสอนน้องคำฉันท์)

ยังมีพวกหนึ่งนั้นขยั้นขึง
เที่ยวยกขายรายขมกักรมยรส
จะรักไทนก็ไมรักสมักรรมัน
ฐตลฐฐู เรอง เคืองระคาง
เพราะบารมีมิไคตรงจำนงหมาย
เหมือนพวกนางโมราวิลาวัลย์

เป็นผู้หญิงสองใจไม่กำหนด
ไกรมาจากไฉ่จัมรับทะกาง
เลนประชัน เขิงลองทั้งสองข้าง
กัศคขวางหิงสาจะฆ่าพี่
ทำให้ชาย เกิดคเคณแสนกระสัน
ขึ้นพระขรรค์ฆ่าให้ภัยไอ้ใจ

บ้างมีนิ้วตัวอยู่ เป็นคู่คน
ทำรักซ่อนซ่อนสนิหิตเนื่อความ

ยังหาอันเขาเระกอง เป็นสองสาม
จนเลขดามเนื่อระซังคังซันเอง
(สุภานิตสอนหญิง)

หญิงชั่วร้ายรัก
เห็นบุรุษนักปราศญ
แมลงวันยอมเอาชาติ
บเสาะกลืนคอกไม้

ฤาคลาค
เกลี่ยคไคถ
กุสุถ เนานา
กุจึ่งกุมรา
(โคลงโลกนิติ)

๒.๕ ไมควรโกรซหรือหิงสามี่คฺยูเสมอ

อฺยาเยียงหฺยงโจค
วิวาทวาทา
งอนงอรรรคา
ปากกฉาไปกฉัว

มกหิงหฺงโกรซ
ฉาหอนบอหอ
โอหิงคฺงหนา

(กฤษณาสนนองค้ำฉิมพ์)

คดศอยกฉางฉา
แมจะมฺบบางเบา
สตรึรูปฉ่าเกา
ยักหลมฉมรายฉ่า

ฉาจะเอา
มอคย้า
ฉัวศยา ฉาฉา
โงโรยแรงหิง
(โคงโลกนิตี)

๒.๖ เคารพยกของสามี่หิงคฺหนาและฉิมพ์หฺฉง

แมพิโรซโกรซหฺงกบฉศกา
หิงขมขนคฺฉนไวโนอฺรัง

อฺยานินหาว่าฉัวคัวฉิมพ์หฺฉง
คฺศหฺงกอบ เกฉฉนทึเงอนเงา
(สุภานิตสนนอง)

คฺหนาปราศฉิมพ์
คฺฉฉิมพ์นินทา
หอนคิกคฺรณา
กิจการงานเรื่อน

ฉิมพ์หฺฉงคฺงใจ
คฺฉยหาขฉนิต
ไปไคฉนำพา

(กฤษณาสนนองค้ำฉิมพ์)

๒.๗ ใหม่ความจงรักภักดีต่อสามี คอยอยู่ใกล้ซีกเขมรถ

โดยกิจสวามีภักดี
กอบกัศ เวทีชรรมคุณ

พิทักษ์ราชดำรง
พิชิตมวยทวยสัตยา
(กฤษณาสอนเองคำฉันท)

จงกัมภีในเล่ห์เสนหา
เอาความสัจย์คักตังบัญญัติ
จงขอศอกภักดีสามี
อย่าให้มีราคินที่กินใจ

อย่าใหม่ปะปนจงประหาร
ถึง เกิดการยากเชื่อไม่เป็นไร
จนชีวีศรีสวัสดิ์เจ้าคณินัย
อุปไมยเหมือนนางงองศ์ศิกา
(สุภานิศสอนหญิง)

๒.๘ เชอพิ้ง ไม่ซัดใจสามี

รวบรวูภิรยาอชชาสสัย
ศูรยประศาสนไซ

นฤบดีศรไอ
บรัชคคำ
(กฤษณาสอนเองคำฉันท)

แนม เขารักแล้วอย่าคอกทำดอจิต
ค่านับนอบสามีทุกวี่วัน

เรง เกรงนิตกตัวกับใหญ่หมั่นต
อย่าคุดคเคอตั้งทะบึงตะบอม
(สุภานิศสอนหญิง)

๒.๙ พุทกับสามีควายคอบคำไพเราะ

พึ่งนองส่ารวมโอษฐ์
เสียดศรีอินทรีบโพรหม

มรุสโหมพาดายโถม
ศกถักหม่นที่ตราหมอง

อีกการวิกาลพิมพ์
หยาบหนามสุภาพพจนมา

ปฏิทินและวาจา
รยาพพร้อมละมคมกาย
(กฤษณาสอนเองคำฉันท์)

นางนารีที่เป็นนางใจรายกาจ
สำรากกองรองแรกแหกกระแหง
ชูกำรพนนาตาประเทศ

หญิงประมาทมเฝียงสง เฝียงแข็ง
ตะคอกแดงชมพูใหญ่แก้ว
ไหสำนั้บ่บ่ปลองหกหัว
(สุภาภิศสอนหญิง)

๒.๑๐ ให้ทันก่อนและนอนหลังสำนั้

ทันก่อน เมื่อนอนหลัง
ศรีไชระไวระแวง

หึง เป่าหึงบรรหารแสดง
ระวังค้ำหรับสั่งสาร
(กฤษณาสอนเองคำฉันท์)

ประพุดกายสายสมรจะนอนหลับ
นอนให้คิมัสคิสิริ เรา
จงรีบตื่นทันก่อนภัสศา

อยากถึงกลับมือไม่ไป پای เขา
อยากขบ เขาสุขุจนแจงแสงพยับ
นำจางทนหาไวให้เสร็จสรรพ
(สุภาภิศสอนหญิง)

๒.๑๑ ประนมิตีสามัคยการนวก

ยามรอนหึง ไกวกวัด
ยามสรงดาวยณ
ยามงายก็อยู่งาน
ยามสวิตไสยากร

รำชายพิครำ เพยลม
สุคนษรุ่งจรงขจร
บริบาลบ่ศิร
หึงนวกนั้ระวังยาม
(กฤษณาสอนเองคำฉันท์)

เขาเหนื่อยเจ็บปวดในทรวงทรง

ชาวบรรจงนาคสีนไ้ใหม่บรร เทา
(สุภาภิศสอนหญิง)

๒.๑๒ จัดเตรียมอาหารและปรนนิบัติรับใช้สามีในขณะรับประทานอาหาร

ตรวจตราสุโภชน
รุงราษฎร์พำ

อันเอนโอบน่ำ เรณพำ
นิกนิ เฝื่องคณการประชา
(กฤษณาสอนนงค้ำฉันท)

จงหุงข้าวต้มแกงแ่งสำหรับ
ทั้งกระโถนคนทีชั้คสีไว
อีกนำทาอาษาในนงลงไปกวน

จัดประคัม เทียมทำใ้หน้าเวด
ใ้หมองใ้สูททานาคูขวน
จงใ้ใครกรวอุติเกราะใ้ใ้เหมาะการ

จงระวังนึ่งคู้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้
อุยาใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้
อุยุนนั้รับประทานอาหารแลว
อุยาใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้

เฝื่องอะไรนั้ชากจะเรื่บหา
จงอุคสาตังใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้
นางนงแกว เจาจกนึน เฝื่องายนั้
เขาจะวัง เกียจใ้ใ้ใ้ใ้ใ้
(สุภาภิศสอนหญิง)

๒.๑๓ จัดเตรียมเสื่อผ้าและของใช้ต่างๆให้สามี

จัดเครื่องสุคนธปรุง
ดูใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้
ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้ใ้
อวลอบทรณบทรง

จรุงรสมาลา
ชั้คคิเบศสำอางองค
พิจิตรพัสครอันบรรจง
สุาคมนชละ เวงขจร
(กฤษณาสอนนงค้ำฉันท)

กัณฐ์ทำราชการพระยานเกลา
 ทั้งลวมปักจึกแจงแคงให้ดี
 อุกสาห์ทำม้าเรอเสนลสนอง
 ปรมนิมิต์สคออวารากิน

เคยเขาเฝ้าสู่วังรังศรี
 หมากมูหรือหาใส่ไต้ไปกิน
 ตามทำเองมิงมิคร เบ็เบ็จศีล
 จึงจะภิญโญยุศปรากฎไป
 (สุภาภิศอนหญิง)

๒.๑๔ คุณแป้นพินอนให้สามี

แป้นแป้นลาด
 ยามราชันิหารรมย

บรรจกรณดาสนภูธรพม
 บริรักษ์ภักคณคง
 (กฤษณาสนองคำฉันท)

ยามดินแสงสุริยาชยาไปไหน
 ระวังคณแป้นคัสคทนอน

จุกโตไฟเขาไปสองในทองกอน
 พังยุทหมอนอชยาใหม่ชูลอง
 (สุภาภิศอนหญิง)

๒.๑๕ คุณแคว้นยาพยามาดเมื่อสามีเจิมปวย

ยามไทธิเบศทรง
 อชยาคลาพยามาด

ประชรรวงคณสำราญ
 บำเรอรักรักคัตระโอม
 (กฤษณาสนองคำฉันท)

แม่ชัวทกชุกไซไมเสมย
 จงแยมสรวลชวณเปลอมไทชอมชน

อชยาวายเวยลามสวนไทกวนใจ
 เห็นเริงวันททยาจิงปราศรัย
 (สุภาภิศอนหญิง)

๒.๑๖ เอาใจใส่บุญแดนบ้านเรือนให้สะอาดเรียบร้อยอยู่เสมอ

เรือนเหยาคนอุยูนัน
เรือนชะตาแผนทอง
เรือนผมอขายงทยอง
สามประการนี้ให้

อยาหมอง
วาดไว้
หัวหยง ไวนา
หมับสู่งวางงาม
(โคลงโลกนิติ)

ระวังค้เรือนเหยาแลชาวของ
เห็นไม่มีแลอขาอางวาขางมัน

จะบกพร่องอะไรที่ไตนั้น
จงนอนมันเก็บเต็มให้เต็มลง
(สุภาษิตสอนหญิง)

๒.๑๗ รู้จักประหยัดในการใช้จ่ายทรัพย์

มีสิ่งพึงประจบไหวครบมาท
จงมันน้อยกินน้อยคอยบรจ
ไม่ควรซื้ออ้ออย่าไปซื้อไรซื้อ

อย่าให้ขาดสิ่งของของประสงค
อย่าจ่ายลงไหนดมากจะขาดนาน
ให้มันมีเมื่อมันครวาทังคาวหวาน

เห็นผู้ซื้อทรัพย์ประดัมแต่ง
สองตัวน้อยก็จะถอยลงทุกวัน

อย่าทำแข่งวาสนากระยาหนัน
เหมือนคัตมันคนพุนผู้ผูก่าไร

อย่าอวดคิมทรัพย์เที่ยวจับแจก
ใครจะช่วยตัวเราก้เปล่าคาบ

ทำเกียวนแผกมุงป่าพาวินหาย
อยามักกายเงินทองของสำคัญ
(สุภาษิตสอนหญิง)

เมียรูเก็บตัวทำพำจำเวิญ

(ฉะริฎฐาณกาธิก)

๒.๑๘ อดยานำเรื่องไปเล่านอกบ้าน และอดยานำเรื่องนอกบ้านเข้าในมาน

ความสิ่งไรในจิตจงคิดงำ

อดยาควนำแะออกไปนอกเรือน

(สุภานิตสลงหญิง)

อดยชักน่านน้ำเข้า
อดยแะเทิกศัศรู
ไฟในอดยเรศษ
ไฟนอกอดยาน้ำเข้า

คดองกู
สูเหยา
นำออก
หมนใหม่มัวหมอง

(โคลงโลกนิติ)

๒.๑๙ อดยปฏิบัติตนให้เป็นที่ถูกใจสามี มิให้เมื่อหน่ายเด็กร้าง เพราะการเห็นหญิงหมายนั้น ย่อมไ้รับการติฉินินทา

เด็กหญิงที่ชายน่าย
ใ้ล้อมสุขแต่ทุกขโหม
รุมชนจะชวณิน
ยากนักจักนอนฝัน

แม่เป็นน่ายกหมองโจน
นัสเศร่ากำสรวลไ้ด้น
ประมาทหมนทุกสิ่งชั้น
มรร เทาที่สตรีศรอม

(กฤษณาสอนน้องกำนันท์)

ป่าไ้โตไกลพยัคชราย
ไม้มควายเมี่
หญิงยศหมกความดี
เป็นพี่หม่นชวยเข็ด

ราวี
กรมเชอ
ยัวหนาย
หยอกเข่าเสี่ยคน

(โคลงโลกนิติ)

เป็นผู้หญิงแะหมายที่ไรตัว

ชายนักยัวทำเสียมเทียบชมแหง

(ฉวีรัฐกาณภนิต)